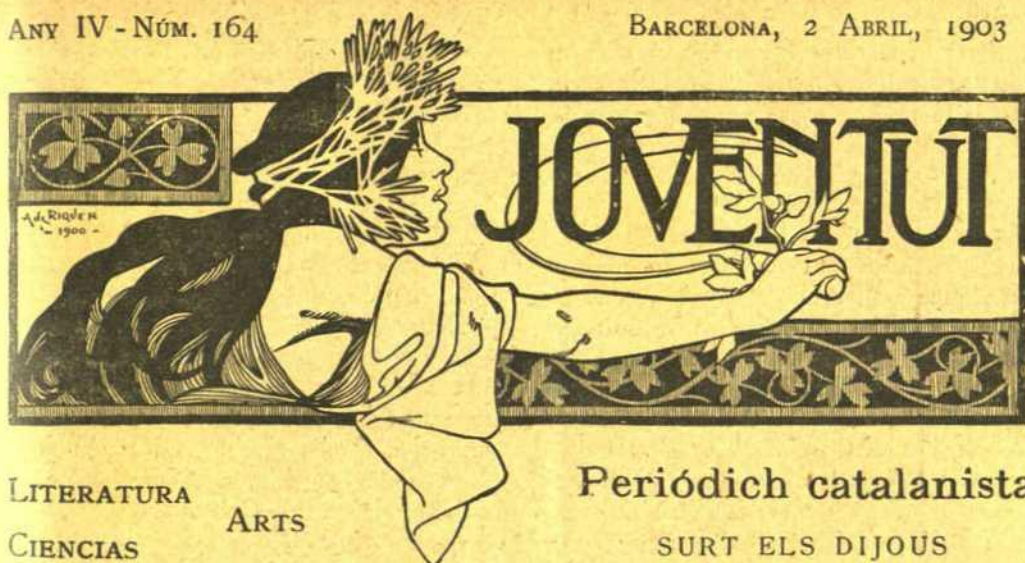

LITERATURA

ARTS

CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOURS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÉNTIMS.

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Cada terra fa sa guerra, per Lluís Via.—L'art, per Geroni Zanné.—El quartet Tschéck, per ídem.—Elegia idíllica, per Pere Prat Jabal-lí.—Teatres, per Emili Tintorer.—El rem de la Misericórdia, per A. Bori y Fontestá.—Trets de fona: XI, El sach d'oxigen, per F. Pujulá y Vallés.—Demi-vierge, per Claudi Comabella.—Set eterna, per L. Escardot.—*, traducció de Paul Verlaine, per E. Guanyabéns.—Novas.

FOLLETÍ:

MARINES Y BOSCATJES, per Joaquim Ruyra.—Plech 11.

FORA DE LA VIDA, per Joseph L. Pagano.—Traducció catalana.—Plech 5.

CADA TERRA FA SA GUERRA

Al surtir del *meeting* de protesta que contra'l decret d'en Dato's celebrá al Tivoli'l passat diumenge, vaig sentir a un obrer las següents paraulas:

—May havia vist un *meeting* com aquest. Si se'n fessin gayres!...

Y ho deya corprés y admirat, com si al seu devant hi acabés d'apareixe una llum nova, qu'ell no veyá clarament, però que sentia, o que instintivament endevinava.

«Si se'n fessin gayres!...» En efecte: molts n'ha fet per tota Catalunya d'actes semblants, si bé no tan sorollosos, la *Unió Catalanista*.

Y si'ls autonomistas catalans continúan, com continuarán, fentne d'altres, la sort del nostre poble será ben diferenta de lo qu'es avuy. Y acudinhi totas las classes socials com l'altre dia hi acudiren, sentirán totas ellas renaixe en son si'l democrátich esperit catalá, que tant temps hem vist desvirtuat pel regim centralista y pels que, dihentsé apóstols de la llibertat, han tendit a fanatizar en comptes d'il·lustrar, predicant sols l'odi de classes y arribant a fer del obrer un esclau, més que de cos d'ànima, ab anhels y passions y venjansas d'esclau.

Mes el poble arribará á veure que sols a sa ruina pretén portársel ab aquest sistema d'atiarlo a fins immediats en comptes d'educarlo per'aspirar a moures dintre'ls horitzons d'un'ampla autonomia colectiva e individual, per quina virtut no se li imposi altre Dret que'l propi de sas costums, o'l qu'ell se fassi, si no li es possible assolir tal grau de perfecció que sas consuetuts sagradas supleixin a tot Dret estatuhit, molt més si es un Dret imposat per altre poble que com a tal no té'l dret d'imposar res.

De patria y de llibertat li parlan al poble'ls falsos redemptors satélits del centre; d'una patria artificial, conjunt de pobles als que no's deixa governarse conforme a sas necessitats, perque sols se vol que *tributin*; d'una

llibertat que proclama'l servey obligatori y que nega'ls drets individuals, donchs exclueix la representació per gremis, primer pas per arribar a la implantació d'aqueixos drets. Mes per sort ens trobem en una terra ahont, malgrat l'odi de classes que's predica, hi es latent de sigles l'esperit de vera democracia; en una terra ahont ens sembla ridicula tota oligarquia, tant dels de dalt com dels de baix; en una terra ahont posém *en solfa* tot allò que té fums d'aristòcrata rich o d'*hidalgo* pobre; en una terra ahont may la tirania suplantá a la prudenta y democrática governació quan nosaltres ens governavam; en una terra de la que, com el fénix de sas cendras, n'ha renascut el verb al naixe'l Catalanisme, que'ns diu qu'hem d'ésser lo que forem, aixó es: que volém tots nostres drets de catalans, y que catalans han d'ésser tots els homes que desempenyin càrrechs públics a Catalunya.

El decret d'en Dato sobre la reforma del Notariat va, donchs, contra nostras aspiracions; es un insult que rebém en ple rostre, y s'imposa continuar la campanya comensada'l diumenge, campanya que sols reconegui una treva definitiva: la del nostre triomf. No'ns ajudarán en la tasca aquells satélits del centre que's diuen fills de Catalunya pera vergonya de sa mare; però tampoch els volém, perque son els que'ns ajudarian a caure com han fet caure totas las causas qu'en nom d'una llibertat mentida han volgut defensar pel compte que'ls hi té.

No, aquests no hi vindrán ab nosaltres: aquests més aviat procurarán enagenarnos tota aquella part de poble que, per sa ilustració migrada y per sa candidesa, els hi convé explotar; y mirarán d'apartar mesquinament al obrer de nostre costat dihent, en casos com aquest, que no es feyna seva la de protestar del decret d'en Dato, puig l'obrer, que no té bens, tampoch necessita testar ni té gran cosa que veure ab els notaris, essent aixó feyna dels richs.

De tanta mala fe son capassos pera fer un xiste més o una maldat més; de tanta mala fe son capassos treynt aisis importancia als actes d'última voluntat, sian de richs o de pobres, y fent que prevaleixin més cada dia'ls atentats legals sobre las honradas funcions del individu, ja en familia, ja al fer valer sos

drets com a ciutadá lliure. Però en el cas present no'ls ha de valdre, perque en l'acte del diumenge hi vegerem congregats tots els estaments de nostre poble, y certament no foren pas els obrers els que menys demostraren son entusiasme per lo que's feya. Donchs quan l'obrer catalá hagi clos las orellas a las prédicas d'emancipació que li fan aqueixas sirenas del unitarisme y de la falsa llibertat; quan se dongui compte de que l'actual protesta contra'l decret d'en Dato es sols una de las mil protestas que la doctrina catalanista conté contra las mil fórmulas de tirania que'ns ofegan; quan vagi comprenent que'l cami de l'autonomia es l'únic cami de regeneració, y que'l Catalanisme, en tants actes semblants com porta realisats per tota Catalunya, inculca arreu educació social e ideas de vera llibertat, llavors vindrá'l gran esclat de la lluyta, y farém valdre nostres drets en totalitat, si fins ara sols alguna volta'ls hem fet valdre parcialment y d'una manera que no pot satisfer a la grandesa de nostras aspiracions.

Cada terra fa sa guerra. Als patriotas, demócratas y llibertaris que alhora's diuen uniformistas y son, per tant, patriotas de per riure, demócratas baratos y llibertaris de quarto'l rengle, no'ls hi volém ara negar la bona fe en absolut, puig entre ells hi abundan els cervells estrets tant com las animas corrompudas; però si que'ls dirém qu'en aquesta terra un dia o altre haurán fet a tots, y que son pervindre está en altrás regions ahont las ideás de patria y de llibertat semblan encara ideás de fanátichs o d'esclaus, no de ciutadans lliures. Y a aqueixas regions desventuradas no las odiém pas, que prou pena tenen. Ellas fent fanatisme creuen fer llibertat: nosaltres creyém fer llibertat fent autonomia. Cada terra fa sa guerra.

D'una part la política dels Cánovas y dels Lerroux, la dels tirans y dels sectaris; d'altra part la política sencera y ampla dels que a son temps advertiren els perills d'aquell despotisme y aquella prevaricació de que's lliuraren las Antillas proclamantse independents. D'una part la política absorbent qu'arrebassa un a un els drets dels pobles sobre que impera; d'altra part la política humana que'ls fa regir-se com a tals pobles segons

L'ART

sa voluntat y son modo d'ésser. D'una part, en fi, la politica castellana que volgué esclavitzar y perdé'ls paissos conquistats, y d'altra part la catalana, que'ls permeté expansionarse deixantlos lliures y grans. Cada terra fa sa guerra.

Y del dret que la terra nostra té a fer la seva, n'usarem tant com ens plagui, y n'usarem més ara qu'havem demostrat, ab el darrer *meeting*, que tenim foras pera lluytar. Nombrosissim es ja'l nombre dels autonomistas catalans, y tots, sian las que's vulguin sas particulars idees, s'aplegaren en estreta abrassada a la veu de la entitat mare del Catalanisme. Donchs encara que fossim pochs, fariam lo mateix, que la lley de las majorias no es may tinguda en compte pels verdaders autonomistas, injusta com es y desacreditada com está pels mals governs que de falsas majorias se valen pera explotar als pobles.

Y aixis s'acabarà de veure lo que hi há de podrit en aquest Estat espanyol, y lo que hi ha de sa, pera que's pugui fer la tria. Ells seguirán retreyent sas llegendas mortas pera justificar sas tiranias vivas, y'ns parlarán, tot explotant a la patria, de *sus sagrados intereses y de la veneranda memoria de tantos héroes*. Aixó en aquesta Espanya ahont, per estar tot desacreditat, fins ho está l'heroisme. Y nosaltres que no som héroes sinó homes, y que com a tals hem lluytat quan eram pochs, continuarem nostra tasca d'educació social ab el mateix ardiment avuy qu'ahir, satisfets emperó de veure la brotada ufanosa qu'ha tret la llevar sembrada.

Ells a fer prevaldre son *dret* obtingut per las falsas majorias, es a dir, per la forsa odiosa; nosaltres a fer prevaldre nostre dret y nostra rahó obtinguts per lley de naturalesa.

No's destrueix aixis com aixis l'ànima dels pobles, com exemple'n tenim en l'us de nostra llengua catalana, que tants ultratjes ha rebut, que tant s'ha pretengut anorrearla, y que més viva y vulgarisada la veyem com més despòticament ha volgut tractarla'l superbiós poder central, sempre contraproduhent en sos atachs.

Lo qu'ha succehit ab nostra llengua estimada té de succehir fins ab el més infim de nostres drets.

LLUÍS VÍA.

(COMENTARIS SOBRE'L CONCEPTE QUE D'ELL NE TÈ SCHOPENHAUER.)

Arthur Schopenhauer, el pare del pessimisme modern, el célebre y gran filosof que considerá l'optimisme «com una opinió realment *impia*, com una odiosa mofa devant dels inexpressables dolors de la humanitat», ha estudiat l'art ab innegable profunditat, separant las formas que'l cubreixen y contemplant fit a fit la seva ànima.

«L'art—ha dit en sa obra mestra *El món com voluntat y representació*, vol. I, capítul XXXVI—reproduheix las idees eternas concebudas mitjansant la contemplació pura, es a dir, lo essencial y permanent de tots els fenòmens del món.» «Son origen únich es el coneixement de las idees: son objecte la comunicació d'aquest coneixement.»

«Hem trobat—afegeix en el cap. XXXVIII—en la contemplació estètica dos elements inseparables: el coneixement del objecte considerat no com a cosa particular, sinó com a idea platónica, es a dir, com a forma permanent de tota una especie de cosas: després, la consciencia, el que coneix, no a titul d'individu, sinó a titul de subjecte coneixedor pur, exempt de voluntat.» D'aquests dos elements, segons el filosof, se deriva'l goig estètic provocat per la contemplació de la bellesa.

Schopenhauer en l'art hi vegé quelcóm de pur y d'inefable pera elevar y enaltir la vida. Son pessimisme no'l portá, com al seu deixeble Banhsen, a negar el pler de la «contemplació intelectual». Ans al contrari, fins afirmant que «la vida humana es la més dolorosa forma de vida», fins afegint que «el dolor no es accidental, sinó inevitable», y que aquest dolor «es positiu y la felicitat negativa», creu en l'art com en un medi redemptor encara que naixi quasi sempre de las tristesas de la vida.

Gran es el poder del art, puig arriba a fer exclamar a Schopenhauer: «¿Qué hi fa alas horas—parla del moment de la contemplació estètica—que s'oviri la posta de sol desde la finestra d'un palau o a través dels barrots d'una presó?»

L'art es l'element purificador de la vida, el gran redemptor, cercador de poesia, somniador de divinas quimeras, que viu impal-

pable dins del món real, nodrintse ab els seus dolors més terribles y ab las sevas joyas més profundas, pera encarnar el desitj més noble del home: el culte a la bellesa en totas sas manifestacions. Es la expressió de *quelcóm* indefinible que vibra dintre de nosaltres mateixos, la exteriorisació del sentiment esdevingut adoració envers l'ànima y las formas de las cosas.

L'art ens deslliura, donchs, de las miserias de la vida donantlshi una apariencia atractivola, transforma, com Orfeu, sa encarnació més pura, las naturalesas; ilumina las ánimas; eleva y purifica; obrint de tant en tant un paréntesis en la marxa de la existencia, paréntesis enlluernador, devant de quals resplandors s'esborran els mals recorts y s'esvaeixen las perspectivas d'un pervindre incert. Las realitats que'ns aclaparan feixugament, fugen empaytadas pel goig del art, y's desfan dessota'l seu poder gloriós. Allunyant la temensa del dolor, l'art senyala'l camí d'una felicitat per tots somniada, y si ab la cayguda desde las sevas més puras regions retorna l'home a las vulgars y quotidianas lluytas, la esperansa d'un nou y proxim enlayrament acaricia l'esperit poèticament y'l conforta. Fins en els moments en que la intensitat artistica domina la voluntat, produheix un estat d'enervament y d'inconsciencia y deprimeix y rebaixa; fins en aquests moments l'art compleix la seva missió veritable, qu'es la d'apartarnos del món real y de las sevas vulgaritats y miserias.

L'art, pera l'home, es l'arma contra la imensa tristesa quan s'eleva lugubrement al seu entorn; es el brillant y benèfich raig de sol que's filtra entre las més espessas boyras del mati y descubreix las magnificas blavors dels espays infinits.

La vida inspira l'art, es cert, però l'art complementa la vida. L'una y l'altre son inseparables. L'art sense vida es buyt, lleuger, inconsistent, flama sense caliu, filla no del foch qu'encén las ánimas, sinó de quelcóm artificios y fals que no es nat de veritables emocions humanas. Y la vida sens art—estimada per'xó sempre, fins reduhida a la més planyivola condició (1)—combatuda pel do-

lor, per las malalties y pels cambis capritxosos y brutals de la fortuna, malgrat la violenta lluyta entre las passions y'ls devers resolta quasi sempre a favor de las primeras. llisca monòtona y vulgar: la baixa materia triomfa dels ideals (2), y las tristesas de la vida, lliures d'un contrapès seriós, se llesan ab més brahó que may sobre'ls homes.

L'art se mostra gloriosament a tothom dessota formas innombrables: pera tots es el mateix, a tots acull y ab tots se comunica, y la idea que'l representa, «una volta concebuda, després d'haver passat per l'esperit del artista, purificada e isolada de tot element extrany, es intel·ligible fins per un enteniment de feble receptivitat y d'esterilitat completa» (3). La universalitat del seu llenguatge que's difundeix impalpablement y penetra en lo més profund y vibrant de las naturalesas, es el punt d'atracció dels homes, el llas que'ls uneix, la llum que'ls guia, el signe distintiu que'ls fa reconeixre entremitj dels aixams infinits d'indiferents.

Quin goig el de banyarse en las ayguas sagradas del art d'homèrichs resplandors y de sublimitats skilianas! Quin goig el d'assaborir la dolça melangia anacreontica y la sua poesia virgiliana!

L'art ha immortalisat el recort de las perfectas donas gregas, els purissims perfils dels héroes y la olimpica majestat dels deus; la gestació de las sagradas teogonias, l'encis dels perfums orfichs y'ls placévols anhels dels immortals esdevinguts humans per la forsa del amor. L'art ha immortalisat els bellissims y primers idilis dels homes y llurs primers èpichs treballs.

L'art ha immortalisat la flayre exquisida dels grans mistichs, las torrentadas d'amor diví que'ls arrossegavan, els inflexibles accents de las iras divinas y las veus puras y consoladoras que devallavan a la terra assedegadas d'amor humà. L'art ha immortalisat a ple sol, a plena llum, las masses armónicas de las seus, y, a través de las clarors iri-

Nietzsche: *L'origen de la tragedia*. Y aquest desitj del héroe es més racional encara encarnat en l'home.

(2) «La materia presa com a tal no pot ésser la representació d'una idea.» Schopenhauer: *El món com voluntat y representació*, vol. I, cap. XLV.

(3) Schopenhauer: *El món com voluntat y representació*, vol. I, cap. L.

(1) «No es indigne del héroe més gran desitjar la continuació de la vida, fins convertit en jornalier.»

sadas de llurs finestrels altíssims, els altars maravellous, las linias de columnas, las voltas severas, las imatges veneradas, els retauls angélics.

L'art ha immortalisat el drama de las terribles y dolsas passions humanas, la gelosia d'Otello y de Medea, la venjansa de Clitemnestra y d'Hamlet, la malhauransa d'Edip y del rey Lear, els desitjos de Faust y de Wotan.

L'art ha immortalisat els misteris del món ocult y quimèrich de la fantasia y dels somnis, la subtil visió de las ànimas qu'oviran quelcòm més enllà de la vida.

Y l'art, als nostres ulls, ha embellit la natura. Solzament el sentiment del art dona poesia a las planas immensas, als cims nevats, a las mitjdiadas xardorosas, a las nits estrelladas y serenas; solzament el sentiment del art fa sentir l'encis dels mars, dels boscos y de las montanyas.

L'art no decáu ni s'envelleix; sempre'ns conmuu y'ns delecta, ens lлена als núvols o'ns conduheix al fons dels abims, però no'ns traheix may. No es enganyador ni fatal. Desota las sevas formas sagradas no s'hi amaga'l rostre deliciós y fals de Dalila, sinó'l rostre sant y pur d'Ifigenia.

EL QUARTET TSCHÉCH

Al mestre Crickboom devém la vinguda a Barcelona d'en Pugno, d'en Weingartner, d'en Risler, del trio de Francfort: avuy li hem d'agrahir la presentació del *Quartet Tschéch*. Ha treballat dit mestre de debò pera l'espandiment de la bona música entre nosaltres tot y no essent català—y s'ha de reconeixe que sos esforços han resultat beneficiosos pera la cultura de nostre públich, puig per aquest sol camí's pot arribar a destruir els detestables efectes de las óperas de gran espectacular, veritables rémoras del progrés musical barceloní.

Aixís ha pogut la part més ilustrada del públich comensar a pèndreli'l gust a la música que viu per si mateixa y no demana

escenaris, guerrers cuberts de llautó, princesas de guardarrobas y reys ab veu de bari-ton o de baix. Al costat de la música aparatosa, buyda, sens expressió ni vida de la majoria de las óperas, hi há la música dels grans mestres qu'al escriurela pensaven més en ells mateixos qu'en el públich; la música dels mestres sincers, dels poetes de llur art. Y aquesta música solzament podem fruhirla en tota sa bellesa mercès als artistes de cor que fan art en son sentit més enlayrat y noble: els grans artistes que formen el *Quartet Tschéch* mereixen figurarhi en primer rengle.

Resulta difícil imaginar un conjunt artístich tan perfecte com el *Quartet Tschéch*. Parlantne, solzament elogis li corresponen. L'esperit més exigent, el més aficionat a cercar defectes, a analisar y a discutir, s'ha de veure desarmat, vensut, devant dels grans artistes bohemis. La critica no pot arribarhi. L'admiració deu parlar en son lloch.

Constituheix el *Quartet Tschéch*, compost dels senyors Karl Hoffmann (primer violi), Joseph Suk (segón violi), Oscar Nedbal (viola) y Hans Wihan (violoncelo), una d'aquellas entitats en que tots els elements se compenetrany y fonen, en que las personalitats, per rellevants que siguin, no's proposan exhibir un treball isolat, sinó contribuir totas alhora al éxit del conjunt. Per'assolir aytal resultat, cal tenir qualitats que no tots els conjunts poden ostentar: cal que cada artista per separat sigui un mestre en la especialitat a qu'e dedica. Y com que aquesta condició la tenen de sobras els quatre ilustres músichs, resulta'l *Quartet Tschéch* no un quartet com els altres, sinó un colossal instrument de timbre prodigiós. Las veus dels violins, de la viola y del violoncelo's fonen en una veu única, de sons may sentits, qu'arriba desde las notas graves de la viola als aguts dels violins. Aqueixa veu maravellousa'ns parla un llenguatge fondíssim y expressiu, ple de detalls, rich d'infinits matisos: tota la poesia de la música se'ns hi presenta viva y encisadora.

Els quatre artistes, dels quals no sabem qué alabar més, si'l treball comú de compenetració o la dicció pura, neta, clara, expressiva y la execució extraordinaria, han demostrat sempre, en els tres quartets del programa, el mateix domini y la mateixa seguretat: tan perfecte es l'equilibri entre llur sentiment artístich y llurs qualitats d'executants.

El *Quartet en la menor* (op. 41) de Schumann ha resultat, en mans dels artistes bohemis, una maravella. Si en el *presto* final ha pogut lluhir cada artista, per la naturalesa de dit *presto* sas qualitats individuals, en l'inspiradíssim *adagio molto*, d'admirable clar-obscur, hi han vessat tots a doll accents

de romàntica passió. En el *Quartet en mi menor* (op. 59, núm. 2) de Beethoven, han reproduït els prodigis realitzats en el *Quartet* de Schumann. El segon temps (*molto adagio*) ha sigut portat ab tanta expressió y color, s'han sentit ab tanta puresa'ls motius que'l formen, han cantat las veus dels instruments ab tanta dolcesa y elegancia, que la imatge del *instrument únic* se'ns ha presentat ab més força que may.

El *Quartet* que té per títol *De la meua vida*, executat en la tercera part del concert, es original del famós Frederich Smetana, capdevanter de la moderna escola musical bohemia. Sens estar allunyat del tot de la influència germànica, té ben bé'l sagell del art tan característich del poble de son autor. D'estil tan elegant com apassionat, de ritmes innegablement inspirats per l'art popular eslau, el *Quartet* de Smetana es una notable mostra de la música musical bohemia. No parlarem de la interpretació de que fou objecte: no tenim paraules per alabarla.

Resumint: el *Quartet Tschech* constituïeix el *summum* de la dicció, de la execució, de la afinació, del bon gust, de la compenetració, del sentiment artístich; el triomf alcansat en son primer concert fou colossal, inmens. Nosaltres hi veyem, á més, el triomf del gran art, del art de debó imponente y vencent en tota la línia. Del concert celebrat en el teatre de Novetats el passat diumenge ne guardarem etern recort.

El segon concert del *Quartet Tschech*, que tingué lloch en el teatre Principal la nit

del dilluns darrer, fou un éxit més gran y espontani, si es possible, pera'ls artistes bohemis, que l'obtingut pels mateixos en llur primer concert. Formaven el programa tres *quartets* respectivament de Dvöřák, Beethoven y Schubert. ¿Qué dirém de la interpretació de que foren objecte? No trobem adjectius prou encomiastichs per'aplicarli. El *largo* del *Quartet en fa major* (op. 96) de Dvöřák ens causà un efecte indescriptible, arribant en Nedbal ab la viola a produhir sons que no poden calificarse; semblaven eixits no d'una viola, sinó d'un instrument de naturalesa indeterminada. No eran sons d'instrument de corda ni sons d'instrument de fusta: eran sons combinats per abdugas menas de instruments. En l'*adagio ma non troppo* del *Quartet en mi bemol major* (op. 127) de Beethoven (que per cert recorda'l segon temps de la célebre *Sinfonia Pastoral*), tornaren els músichs bohemis a encisarnos, acabant el concert ab el famós *Quartet en re menor* de Schubert, obra colossal, qual interpretació fou senzillament perfecta. Els quatre temps del mateix no podian ésser executats ab més puresa, sentiment, justesa y color. El segon temps sobre tot (*andante con variazioni*), desenrotllat del conegut *lied* del autor que té per títol *Der Tod und das Mädchen* (*La mort y la noya*), rebé una interpretació qu'està per demunt de tots els elogis. Hi hagué moments en que la sonoritat dels quatre instruments semblà augmentar com per art màgica: el quartet esdevenia una orquesta.

¿Quán tornarem a ohir a Barcelona un conjunt artístich comparable al *Quartet Tschech*?

G. Z.

ELEGÍA IDÍLICA

La lune s'attristait. Des seraphins en pleurs
rêvant, l'archet aux doigts, dans la calme des fleurs
vaporeuses, tiraient des mourantes violettes
de blancs sanglots glissant sur l'azur des corolles.

STÉPHANE MALLARMÉ: *Apparition*.

Ton ànima d'encens, divinizada,
s'esfumia suaument en son altar,
y la lluna d'hivern trista y gelada,
cayent en una pluja de gebrada,
blanch eneenser, te feya fumejar.
El temple dels lllirs y crisantemas
s'esfumia ab ton ànima octubral,
y un núvol fret, de palidors supremas,
abrassava a n'els lllirs y crisantemas
y abrassava ton somni esperitual.
L'aparició romàntica y blavissa
d'un jardí ubriacador de serafins
feu apagar la flama movedissa

del teu altar... y pulcra y fonedissa,
t'enlayreres als temples crestallins.
Y l'ara devingué fosca y deserta...
Els gerros sense flors, frets els cremells...
Y una follia ilusió boyrosa, incerta,
feu ensomniar mon ànima desperta
y brillar en mon front pàlits destells.
La lluna quietament, trista y malalta,
va fondres en l'atzur, sepulcre gris;
y al ovirar del cel la part més alta,
pensí en la llum que guspireja y salta,
y en la follia ilusió del paradís!
Ton ànima d'encens, miraculosa,
va deixarme resant en son altar...
Y ma pensa inquiete y amorosa
devingué abandonada, tenebrosa,
fins que un novell amor la va rosar.

PERE PRAT JABAL-LÍ.

TEATRES

RESA A DISCREZIONE.—L'INVINCIBILE

La Virginia Reiter va representar per primera vegada a Barcelona, en el Liceu, la comèdia en quatre actes d'en Giaccosa *Resa a discrezione*. Ja alashoras feya constar que l'argument d'aquesta comèdia era més propi d'una novela romàntica que d'una obra dramàtica, y que l'autor de *Come le foglie* no justificava ab ella las qualitats d'observador seré y fi psicólech que resplandeixen en aquest ultim drama. En *Resa a discrezione* tot es artifici, y si bé algunas escenas demostran que l'autor sab dialogar y sab construir, en conjunt l'obra resulta feble d'inspiració y de bon gust artístich. Es *vieux jeu* qu'avuy ja no pot interessarnos.

Encara que'l paper de protagonista es el de la dona, que per cert fa la Cristina ab la seva fe y calor característichs, en Zacconi s'hi llueix de debó, donant relleu al estafalari tipo del Doctor. Una escena hi ha en el tercer acte entre aquests dos actors, que dintre del seu convencionalisme es de gran intensitat dramàtica, y just es confessar que tant en Zacconi com la Cristina la diuen maravellosament. Y heus aquí com una bona interpretació pot fer perdonar moltes coses a un autor que, com en Giaccosa, té obligació d'escriure obras de més substancia que aquesta.

Si jo fos l'autor de *L'Invincibile*, no solzament no li hauria donat el pretensió substitut de *Hamlet modern*, sinó que l'hauria batejat d'un'altra manera. Jo l'hauria titulat en castellà — en castellà's tituls per'aquesta mena d'obras van molt bé—*La Venganza de un hijo*, o bé *Misterios del amor filial*; y ho hauria fet aixís en la seguretat de que no donava gat per llebra; es a dir, de que donava gat, però un bon gat. Perque *L'Invincibile* es un melodrama folletinesch y, com a tal, un bon melodrama. L'autor, en Alfret Oriani, deu ésser un gran sentimental, y pinta ab una fogositat y color extraordinaris els seus tipos, tots d'una pesa; convencionals, aixó sí, però ben definits y contrastant admirablement. Ruggero, el fill d'un pare dramàticament assassinat que vol venjar romànticament el crim; Lluciana, la seva promesa, tendra coloma que resultarà una victima innocent; els dos traidors — el parastre d'aquell y un seu germà — cinichs y repugnants en tots sos actes y paraulas, de tal manera que tot seguit d'apareixen en escena y obrir la boca, ja'l públich sab a qué atendre; y en fi, la mare, tipo'l més confós de l'obra, els amichs y demés personatjes, tots

son tallats pel patró clàssich dels dramons sentimentals. Gran energia de trets, gran senzillesa de caràcter, y contrast violent en passions y sentiments. Si a n'aixó hi afegim que l'argument es de gran intensitat, que l'obra està construhida ab molta habilitat, preparantse'ls efectes y graduantse'l desenrotll de l'acció de manera que'l públich de cor senzill vagi interessantse paulatinament, y en fi, que'l diàlech es viu, intencionat y rublert de frases d'efecte, es clar que dintre d'aquest gènere dramàtic *L'Invincibile* pot calificar-se d'obra model.

L'Oriani ha fet, donchs, un bon dramón, y cap carrech li faria si s'hagués limitat a n'aixó. Perque jo, que no soch exclusivista, sé que aquesta mena d'obras interessan y fan sentir fondo a una bona part de públich bon jan qu'es ben respectable per sa sinceritat; fins a mi mateix me distreuhen y, com determinats *vaudevilles* dels mestres francesos, me fan passar un rato divertit. Acceptém, donchs, el melodrama com acceptém el *vaudeville* y com acceptém tantas altras manifestacions del art que no per considerarlas inferiors devém rebutjarlas ab criteri tancat.

Lo que no puch acceptar es que *L'Invincibile* sigui un Hamlet modern, es a dir, una tragedia moderna més humana en la forma, ja que no en el fons, que las d'Eskil, Sófocles, Shakespeare, y no sé quants més que han tractat un argument semblant. Y no ho puch acceptar porque... es un dramón, ab lo qual está dit tot: fantasia pura, imaginació esbojarrada, habilitat, etc... però res més. Els tipos son falsos, l'acció es convencional y'ls efectes escènichs rebuscats. En la vida, sobre tot en la vida moderna, tot passaria exactament al revés de com passa en el melodrama de l'Oriani, y ni buscat ab candelas trobariam un sol dels tipos que'ns pinta l'autor.

La interpretació excelent per part d'en Zacconi que, dit sigui de passada, no comprench com s'engresca ab obras com aquesta. L'altre dia, a pesar de sa sobrietat de dicció, va estar a punt de fernes un d'aquells *latiguiños* clàssichs. Hi ha obras que son perillosíssimas pera un actor serio. Jo crech ingenuament que pera en Zacconi *L'Invincibile* es una d'aqueixas obras. La Cristina, molt ingenua, molt bé; els demés discrets, menys en Dominici qu'exagera un bon xich.

EL REM DE LA MISERICORDIA

Al Excm. Sr. D. Pere G. Maristany.

En altres temps, quan la marina mercant era considerada, la vila de Masnou oferia un espectacle ben diferent del d'avuy. En sa cala, avuy quieta, els calafats no s'entenián de feyna; las parellas de bous s'estalonavan en treure de l'aygua ls bastiments y llaguts que venian carregats de productes d'altras regions y nolejavan els nostres; els barcos de vela entravan y surtian engallardits; las contractacions, més que sovintejar, eran diarias; y ab aquell comers de cabotatge tan arrencat, tota la platja era un formiguer de gent que adinerava sa tasca, gosant de la tranquil·litat patriarcal del qui trevalla de gust perque sab que may ha de mancarli la feyna.

Ab tant de tragi, la vila de Masnou s'havia sapigut entendre de debó; y com el mar els enriqueia y veyan en ell llur benestar, gayrebé tots els joves se dedicavan a la marina, no esmersanthi solzament llurs forsas corporals, si que també llurs estudis. Aixís tenia la vila escola de pilotatge, feya mariners entesos y arruixats, donava patents de pilots y de contramestres, y era precis acudir a ella qui pretengués un home entés en assumptos d'embarcacions, perque ja se sabia: per pilots y capitans y gent de derrota, calia anar al Masnou. D'allà n'eixiren els mellors de la tongada floreixent de la nostra marina mercant.

No cal pas dir si ab aquestas circumstancias la vila del Masnou s'enriquiria. Prou ho demostran encara las construccions d'aquell temps. En totas ellas es de notarhi'l bon gust de gent qu'ha corregut, qu'ha vist altras terras; y fa tristesa, ara que ja no's parla de la marina mercant, veure aquellas aixeridas casetas ab jardins al devant, ab pilastras y reixas al entorn, ab brolladors exquisits, ab la senzillesa y elegancia de llurs habitacions, y gayrebé totas de cara al mar, a n'aquell mar que se'n enduya al pilot, al contramestre, al capitá de barco, y moltas vegadas, ab ells, un jurament sacramental, una abraçada de bodas, un petó tebiet de la tendra boca d'un infant que despedia a n'el pare...

En la part alta de la vila, la reixa d'un

jardi grinyolava al obrirse, y feya pas a una joveneta endolada quinas faccions tenian un tirat de distinció y d'elegancia qu'enamoravan. Las flors del jardi's desfullavan d'esma, enrinxantse ensopidas per testos y fils-ferros ab el descuyt y desmay de qui no reb cap carícia. Bé la veyan passar á la joveneta dels ulls blaus; bé s'hi dalian en perfumarla brindantli frescors y aromas; però, cansadas de desplegar y de lluhir en va totas llurs galas, se decantavan a la fi, y restavan colltor-tas y pensativas com llur mestressa. Si la regor no'ls venia del cel, lo qu'es en las mans de la joveneta dels ulls blaus no calia pensarhi. De las mans d'ella, ni un consol anyor-rat, ni una moixayna; de sos ulls, de sos parpres humits, prou ne queyan de llágrimas.

Y aquellas llágrimas no eran pas per las flors; eran per quelcóm més estimable.

Del jardí baixava cada jorn la joveneta per la vila fins a la vora del mar, y, amunt y avall de la costa, sa mirada's perdía allá d'allá en l'horitzó com cercant una vela. Y cada vegada que, com blanca gavina, la vela apareixia en el mar, el cor de la joveneta glatia, frisava d'esperansa pera esvahirse ben prompte a l'arribada dels mariners... Ell no hi eral La Carmelo, aquella nau d'empenta que marxava feya dos anys, no havia recalat més al Masnou d'hont surtia ab mar plana enduhentsent tota la vida, tota la joya de la joveneta dels ulls blaus, tot just casada'l dia avans de la marxa.

Y bé n'hi feya ella d'anadas y vingudas a n'aquella platja lluminosa; bé hi parlava de dia ab las gavinas que venian de lluny, ab l'ona salabrosa, ab els mariners que tornavan; bé hi parlava de nit ab la lluna que aclaria altres indrets, altras terras vistosas, y tota la inmensa planura d'aquell mar enganyós, d'aquella aygua salada de plors de fills y de pares, de fadrinas y d'esposas esperansadas com ella!

La joveneta dels ulls blaus s'anava decandint com las rosas del seu jardí. Sos tirats de distinció, d'elegancia, anaren decayent, cuydantse més del ausent que d'ella mateixa. Sos ulls, hermosament blaus, devingueren pàlits y ab las órbitas entenebriadas, foscas; la frescor de son rostre s'anava trencant de mica en mica; y al any just d'aquella ausen-

cia qu'ella plorava, vesti de negre y caminava al etzar, d'esma, com una nau sense guiatje, com no fos el punyent recort d'aquell espòs anyorat que la duya a la platja.

Els mariners, al véurela passar, se la miravan ab un respecte solemniat, com se mira a la desgracia. Ja no li preguntavan per la *Carmelo*, perque sabian que preguntar-la era entristirla, y prou qu'ho estava de trista. Qui s'atrevia a ferho, era alguna vehina tan desolada com ella; perque la *Carmelo* se n'endugué del Masnou una pila de gent que, com ell, com el capitá, l'espòs anyorat de la joveneta dels ulls blaus, tampoch no tornavan...

Un demati, avans d'anarsen ella com de costúm a la platja, notá qu'entorn del jardinet hi havia una filera d'infants que no duyan pas l'alegria en el rostre. ¿Qué feyan? La joveneta dels ulls blaus, convensuda de que'l dolor ha d'anar sol, no s'atrevi a eixir, tant pera no confondres ab aquell estol de gent petita, com per por de recullir una paraula de condol, de llástima, com gayrebé sempre, fins de la maynada, ella ohia. Observá, si, qu'entre ells hi havia dos xicots espigadets, ab marinera, y que semblavan neguitejarse pera entrar al jardí. Al apareixe ella en la envidriada galeria, vegé enfora del reixat com aquells noys estiravan el coll, y, senyalantla, 's parlavan a cau d'orella. Aven-sa pel jardí, y, encara no havia arribat a la porta de la reixa, els dos noys de la marinera entraren ab una fusta llarga a la mà. Era un rem. Y ab la ignocencia de la edat, ab la curta prudencia de qui no sab com cal durse una mala nova, un d'ells avensá y digué:

—Senyora: avuy els mariners han dut aquest rem que trobaren a l'aygua. Es de la *Carmelo*.—

La joveneta, al ohirho, caygué tota llarga en mitj del jardí. Els noys s'espantaren; permanesqueren bella estona sense dir res, fins que una vehina, enterada del fet, hi feu acudir a las altrás. Y, prenent a la joveneta a bell brassat, atravessaren pel jardí, pujaren els grahons de la galeria, y la entraren a la cambra, deixantla asseguda en un silló y prodigantli tota lley de cuydados.

Quan la joveneta obri's ulls, se topá ab la mirada que li dirigia la Verge dels Desampa-

rats de la escaparata, en quina peanya hi havia'l retrat del espòs quina esperansa de revèurel ja perdia per sempre.

Y caygué de genolls, y entre plors y sanglots resá bella estona.

A la ermita de la Mare de Deu de la Misericordia, de Canet, hi havia anys endarrerat un rem que duya en la pala aqueixa inscripció: *Carmelo*. En el puny hi havian entallats una creu y un nom. El nom era'l d'ell, del espòs de la joveneta dels ulls blaus: ella devia esculpirlo.

A. BORI Y FONTESTÀ.

TRET DE FONA

XI

EL SACH D'OXIGEN.

Estudi modern-estil, gran y espayós com la sala d'un museu. Paravents que tancan recons intims. Las parets rublertas de quadros de las mellors firmas. Aquí y allá, sobre pedestals de marbre blanch, sobre la cornisa de la llar, sobre prestatjes expressos, estatuas y bustes originals, y reproduccions dels més grans artistes. A una banda grans enginys moderns que al senzill manament d'un botó elèctrich responen ab las sinfonias y motius més inspirats dels genials mestres. Un dels panys de paret es cubert per grossa estanteria prenyada de milers de volums.

Abimat en un silló, en quin abim semblan sostenir-lo, com alas suaus, els tous coixins que li fan de falcas, el *dilettante* agonitza. Al seu costat un metje sech, aixut, de cara freda y crudel, sostenint ab una mà un sach d'oxigen, diu al moribond:

—Tisich de cos com ho has estat d'anima: prou d'ilusions! Deixa ja'ls teus projectes febro-senchs; suspén en ta pensa'ls viatjes que't promets. No n'hi há pera tu d'altre que aquell darrer que tots farém dintre una caixa fastigosa y tétrica. La teva hora es arribada: reconciliat ab la deesa de la Veritat dihente a tu mateix: «Soch un farsant.»

Ta vida, que no ha sigut sinó un engany continuu, encara pot salvarse ab un acte de contrició enfront l'altar de la gran deesa:

Digat: «Aquests projectes que faig, y viatjes que imagino, sols en la febre de la malura que'm rosega son nats. No son sinó ficcions del meu esperit trist qu'en aquelles alegrias busca compensació.» Y un cop en ta vida haurás deixat d'enganyarte.

T'has estat enganyant sempre. T'has dit aymant de la bellesa y no has estat sinó un farsant. Caragol que de la ciutat n'ha fet sa clova, has trobat bella la natura dels quadros dels pintors, y en els *sleepings* dels ràpits que de ciutat a ciutat t'han traslladat hi has fet petar grans bacaynas sens esguardar per la finestra. Las remors de la natura eixint del bech d'un corneti o d'una corda tibanta t'han fet embadalir, y no t'has may aturat vora la mar a ohir els grans concerts de la orquesta que no s'ha d'amagar, perque ans plau véurela. Las fullas sécas dels arbres las has sentidas caure desde la fullaraca dels teus llibres y assobre d'ellas hi has plorat, y ni un sol cop has aixecat l'esguart pera véurelas a la tardor tremolar fredolucas penjadass del brancatje dels arbres bordament arrengherats. Has dit «Qu'es bell!» devant de las glassadas nuevas de tos marbres; no has sapigut allargar sensual las mans vers las formas qu'enclouhen sanch viventa y tebia.

Ab la meytat de la meytat de lo que un d'aquests paisatjes t'ha costat, anys y més anys haurias pogut estar, no enfront, al bell mitj d'un quinas fullas se moguessin, quins tons variessin, quinas remors se sentissin, quinas formas poguessin palparse.

Has estat enganyant l'ànima teva fentla viure de sensacions enmatllevadas. Li has fet pendre, per begudas nutritivas, els aperitius; per aliments definitius, els entremesos que fan obrir la gana. Farsant, més que farsant! Mori'l teu cos com has matat el teu esperit! Arrápat a la tija d'aquest sach y xucla, xucla d'ell, donant als teus pulmons corcats l'oxigen enmatllevat que tu no sabs trobar en l'ayre que t'envolta!—

En un recó de la tribuna, Laura parlava ab Marcel Códina. Els vidres vermells, atravesats pel sol, li tacavan la cara y'l vestit, y respectuosos li besavan els peus... Tenia vint anys y'ls cabells rossos; era alta y esbelta. Y's diria que las sevas mans blanques y llargas eran de pell de cigne, puras, finas... Marcel era bru y tenia'ls cabells negres, lluhents y pentinats ab refinament y calma suma. Era alt y un xich gras. Entre'l negre del seu frach primer, hi lluhia la blanca petxera, verge entre viudas. Sas mans eran rodonas y sedosas. Prop de la tribuna dos vell, raquitichs, escanyolits, minúsculs, xiu-xiuejavan lentament. Parlavan de donas y somreyan, els ulls tots picardia, els llabis pàlids... Més lluny, en el saló, las parellas dansavan com onadas de capvespre estival, al entorn d'ellas las mares conversavan; y en un saló petit de a la vora, els pares jugavan y parlavan de politica y art...

Marcel parlava a Laura ab entusiasme; li parlava d'amor. Feya molt temps que l'aymava en secret, que pensava en ella, que somniava en sos cabells y boca, en sas paraulas, en totas sas accions... Però la temia. Coneixia son cor, son ànima hermosa, però aixuta, sens amor, freda, egoista. Sabia que rebutjava las paraulas d'amor y d'estimació, que no estimava a ningú aisladament, que desitjava permaneixe soltera, sens enamoraments ni aficions... Però aquell dia li va voler parlar y li parlava. De sa boca surtia veu melòdica, rica d'inflexions... Li resava, amorós, lletania sagrada y mundanal, oracions d'entusiasme y d'esperansa, d'ensomnis y de fe... Cadencia voluptuosa vessava de son ànima senzilla, y eixia entre'ls seus llabis, tremolant... Li parlava d'amor ab paragrafs ritmichs y armónichs, pretenia mostrarli l'amor seu, poeta, músich y pintor... Y cercava paraulas armoniosas rovelladas pel temps y l'antigor, paraulas de las crónicas antigas y dels versos antichs, cercava imatjes esplendentas y raras que tinguessin, en solemnia connubi, la claretat augusta del mitj-dia y'l misteri ombrivol del crepuscul... Cercava ritmes nous, novas cadencias, novellas melodias verbals... Parlava en tots els tons, animant las frases, sentlas devenir be-

Phara
Vierge

- SET ETERNA

ses de son ànima. Y procurava, alhora, que fossin plàstiques, pintades, que tinguessin color, que verídiques, bones, reproduhissin las formas exteriors de sas idees, de sos sentiments y sas imatjes...

Y anava parlant, mentres una extranyesa somrihenta li entrava dintre'l cap y l'alegrava... Ella anava escoltant: la cara pàlida, els ulls mitj aclucats... Y ell seguia, ple de joia y de fe... ¿Era possible? ¿Ella l'escoltava a n'ell?... Y una gran alegria li bressava l'ànima, que joyosa somreya, ilusionada... Ella escoltava, si... ¿L'estimaria?... Y aquesta pregunta, qu'ell volgué primerament llensar de son cervell, després li plavia, li agradava, li embaumava l'esperit, li hermozejava'l rosari amorós de sas paraules...

Ella no afirmà res, sols prometé qu'aniria l'endemà a una festa majestuosa que donavan uns comtes amichs, y qu'allí's trobarian y li daria la resposta important.. Però ab la promesa, li regalà un esguart extasiador, y un moviment de boca qu'esperansà a Marcel... Y's van separar, y ell passejà infantilment, rialler, pel saló ple de dansas y de músicas... Y parlava ab tothóm, y ab tothóm reya, ab tothóm bromejava y discutia, mentres las parellas jovenivolas ballavan finament sobre la catifa de dibuix grandios, al compàs voluptuos dels tres violins, violoncelo y piano...

Y mentres tant, en la tribuna, Laura prometia a sòn amich Ferrán anar al seu taller, sola, ben sola y vestida de negre, ab mantellina y ab clavells al cap...

—¿Violeta?

—Si, violeta.—

Y s'estrenyeren ab luxuria las mans, las caras pàlidas, els ulls plens de foch, els llabris humits y'l pits respirant fort...

Y prop de la tribuna ls dos vells raquichs, escanyolits, minúsculs, seguian conversant de donas y d'amors, els ulls tots picardia, els llabris pàlits...

CLAUDI COMABELLA.

Quan la nova va corre per la levítica ciutat, no'n va moure pocas de llenguas! Ningú se'n sabia avenir. En Ramón Riberas fer una etzegallada semblant, penjar els hàbits, quan ja tenia tan avensada la carrera!... Ave Maria! ¿Quin dimoni l'havia temptat?

Y ferho d'aquella manera, donant tan bell disgust a la seva mare, al seu oncle y padri'l canonge!... Semblava mentida. Ell, per aixó, segons deya la gent, ja ho havia sigut sempre un poch extrany. Alguns el tenian per orgullós, altres per sant, y casi bé tothóm per un xich diferent dels altres estudiants dels seus anys. Deyan molts qu'era que estava malalt, y que per aquest motiu el senyor bisbe li havia donat permis pera no entrar al Seminari y seguir els estudis a casa seva.

De semblant preferencia ja se'n va murmurar també unas quantas setmanas, entre'l xiu-xiu del casori desfet de la pubilla Vila, y'ls deutes del Cassino nou. Cada hu hi va posar cullerada, però no gosant cridar massa fort. El bon nom, la riquesa, la influència de la familia Riberas s'imposavan a tots els murmuradors. Però quan en Ramón va donar l'*escàndol*, allavors no conegueren deturador las llenguas.

A totas aquestas, el vell palau de la plassa de Sant Pere apareixia més tancat que may, y sota'ls feixuchs balcons de pedra ennegrida, las orenetas niuharen tranquilament. Semblava que la vida havia fugit d'aquella casa, ahont sols se rebia als parents més propers y al senyor bisbe. Ni tan sols per la professó s'obriren las salas del devant.

L'hereu Riberas va tornar a la vila uns quants dias, arrán de *la cosa*, tancantse en el palau, conferenciant llargament ab sa mare, sas tias y'l senyor canonge, sense que ningú s'enterés de las resolucions presas darrera aquellas impenetrables parets.

Peró com que una tarda'ls vehins de la plassa vegeren traspasar el portal del palau al notari Ballit, que'n surti un parell d'horas més tart ab el cap més cot que quan va entrarhi, tothóm ne deduhí qu'en Ramón era desheretat.

Com tots els focs, el d'aquell escàndol va tenir sa flamarada, sas brasas, son caliu y sas cendras, y vingué un jorn en que'ls vilatans s'ocuparen d'altras cosas.

Clos el vell palau, semblava una tomba. Sols en las cambras del darrera, que s'obrien sobre'l jardí de porent plantat d'oms gegantins, tres donas d'edat y un vell sacerdot seguien vegetant. Menjavan, dormian, resavay s comunicavan poch o gens sas impressions o pensaments.

Algún cop, d'amagat, la mare plorava; y als vespres, quan se resava'l rosari devant del servey, la veu de mossén Ramón s'enterbolia un xich a las darreras oracions, mentres deya:

—Un parenostre pels desencaminats...—

Un dia, pera'l senyor canonge, arribà una carta ab sagells extrangers; al cap de poch temps altras la seguien sense que'l venerable sacerdot ne fes esment a sa cunyada y a sas germanas. Mes ell comensà a capficarse, a posarse neguitós; surtia més per las aforas, tot sol, rebutjant els amichs; malgrat sa vellesa y sas xacras, cercant la soletat.

Moltas tardas, fins que'l sol se ponía, encara revestit ab els hàbits del chor, s'estava al claustre de la vella catedral, recolzat a la barana de pedra, l'esguart perdut com en un somni per entre'l brancatje dels arbres qu'ombrejan la tomba del immortal filòsop, escoltant piular els aucells que s'ajocavay tan quiet y mut com la estatua de marbre que contemplava ab un ayre de cansa.

Un demati ja no pogué alsarse: tan fort tropell havia tingut a la nit. Hi anà'l metje y no donà esperansas. L'angina de pit que se n'enduya casi bé tots els Riberas, l'amenassava ab son darrer cop.

Mossén Ramón, que tantas morts havia vist, senti que s'acabava; tots ells feyan el mateix fi y no podia errarse.

Féu cridar al notari y a sa cunyada, ab quins restà llarga estona tancat, y després qu'ells hagueren eixit de sa cambra, s' preparà santament—com havia viscut—a entregar la seva ànima al Criador.

El testament del doctor Riberas causà a tothom una sorpresa inmensa, y a alguns un desencant.

Després d'algunas deixas fetas als pobres de la vila y als vells servidors de la casa, instituhi hereu de tots sos bens a son nebot y fillol en Ramón Riberas y Vallinas.

En l'ampla cambra severament guarnida de mobles antichs, més valiosos qu'elegants, la viuda Riberas està assentada aprop de la taula que ilumina un quinqué de petroli. El gas no ha entrat encara en aquell vell palau de costums rancias y rutinarias.

Desplega'ls papers entregats pel seu cunyat el canonge a l'hora de la mort, y n'emprén la lectura poch a poch, els dits tremolosos, el cor xiquet, espantadis, com devant la propera revelació d'un misteri que té d'operar un cambi en sa vida.

«Germana meva:—deya mossén Ramón en la primera carta qu'obri la viuda—serena ta pensa y ton ànima al llegir aquests papers. Ha d'ésser son contingut el fonament d'una vida nova que desitjo pels Riberas. Lo que ton esperit no compreguí—no per culpa teva sinó per la d'aquells que creyent ferte un bé han causat ta ceguera intelectual,—ton cor de dona y de mare s'ho explicarà.

»Llegeix lo que m'ha escrit ton fill, mon estimat nebot, desde'l seu desterro voluntari; escolta'l crit vibrant d'aqueixa ànima que s'explaya y que nostre egoisme tenia fermada entre unas tradicions més erronias que benefactoras.

»He meditat molt y comparat molt, aquests últims temps, Quimeta. De primer me revoltava contra lo fet per en Ramón, però poch a poch, llegint sas cartas de tots desconegudas, recordant sos actes, sas paraulas, sos prechs, s'ha anat fent la llum en mon esperit atribulat y remordit.

»¿Es la llum aquesta que'm volta, la de la veritat? No ho sé de cert, però penso que sí. Donchs res es més veritat que la vida, res es més gran y hermós que la naturalesa ab sas transformacions y evolucions... Es l'obra de Deu omnipotent, es la creació divina de la que nosaltres no tenim dret d'apartar a ningú.

»Molts cops el dubte sobre la vera vocació d'en Ramon havia passat per mon esperit. Però després jo'm deya que aquest mateix excés de sentiments febrilosos, aquest idealis-

me exaltat que trobavam en ell, havia d'ésser pasta apropiada pera ferne un apòstol de la Fe.

«Te'n recordas de las discussions qu'anys hà tingerem respecte al noy? Ell volia ésser missioner, anar a vessar per llunyas terras els divins consols de nostra Santa Religió; y nosaltres, tu sobre tot, y mas germanas, no podiam fernos a la idea d'un Riberas sacerdot, que se'n anés per aqueixos mons passant penas y miserias, deixant las mansas y sanitosas costums de la llar y de la nostra vida.

«En Ramón tenia d'ésser com els oncles o jo, bisbe o canonge; no podia deixarse perdre'l quantiós benefici, y no veyam res més enllà d'aixó.

«Tu no sabrás may las lluytas que vaig haver de sostenir ab els dubtes d'en Ramón; las vegadas que vaig sentir trontollar la fe en l'esguart de sos ulls negres, en sas preguntas de neófit!... Jo prou vaig voler detenir aquell devassall de sentimentalisme... Més ben dit, germana: ara crech que volia portarlo per camins equivocats. En Ramón no ha nascut pera ésser capellà: però per tu, per mas germanas, per la gent, més que per Deu jo l'atormentava ab mas exigencias espirituals, enganyantme a mi mateix. Nosaltres hem sigut molt culpables. Ab la nostra rutina, ab las nostras costums tradicionals—de las que, sense trias, ens hem fet esclaus—anavam a fer un mal irreparable.

«Pel camí que, de petit, l'empenyiam egoistament, cegament, el noy no hauria trobat la felicitat tal com ell la pressent, ni potser la salvació de l'ànima. No s'ha sentit prou feble pera ésser esclau, ni prou fort pera ésser amo en aquella existencia que li teniam marcada. Ha volgut demanar a la vida la

part que li correspón de sort o de desgracia, posantse devant dels ulls la màxima divina: «Creixeu y multipliquevos». Dintre d'ell no ha grifolat la llevor del sacrifici de la carn: s'ha sentit home y s'ha llensat a viure; també pera patir, per aixó.

«Ajudemlo a trobar la pau y la ditxa que cerca, germana meva. Perdónali'l no haver complert tos desitjos, com espero qu'ell ens ha perdonat el nostre egoisme.

«Me'n aniré del món ab aquesta esperansa y aquest desitj, y voldria que Deu Nostre Senyor y mon germà, qu'espero trobar en la eterna estada, no'm demanessin comptes de la sort de l'ànima per qui jo devia vetllar.

«Deixém a n'en Ramón seguir sa ruta. També pot arribarse a la perfecció bo y fruhint els benfets de la vida. El goig de la creació, germana, es l'amor y la llibertat, y no gòsar d'ells es un despreci de la voluntat divina, que'ls ha posat pera que contribuissim a l'obra sublim de la naturalesa. L'au-cell d'alas tendras fet pera l'espai y la llum ens va luir, ja sabrás com y per qué. Deixémlo volar si es son destí. No li tanquis la porta ni ton cor, Quimeta, si un dia torna cansat o ferit.

«Que Deu vos beneheixi a tots; qu'Ell tingui misericordia per'aquest miserable pecador y'm rebi en son Paradís. — Ramón Riberas.»

Varias cartas acompanyavan la del senyor canonge, y donya Joaquina las desplega tremolosa. Eran de lletra del seu fill, del desertor de la llar, del causant de sa pena y sa vergonya.

L. ESCARDOT.

(Acabará.)

* * *

(DE PAUL VERLAINE)

La lluna blanca
pel bosch lluheix;
de cada branca
l'eu so parteix
baix la enramada...
Oh ma estimada!

Dibuixa, neta,
l'estany jolíf,
la silueta

del salzè ombríu
hont el vent plora...
Volém: n'es hora!

Un'aura plena
d'atendrimient
sembla qu'alena
pel firmament,
que d'astres vessa...
Es l'hora expressa!

E. GUANYABÉNS, trad.

NOVAS

Grandiós fou l'acte que'ls autonomistes catalans realisaren el passat diumenge al respondre a la veu de la *Unió Catalanista* que'ls congregà al teatre del Tivoli en *meeting* públic pera protestar contra la nova vexació que del poder central acaba de rebre nostra terra ab el decret de reforma del Notariat que dictà l'actual ministre de Gracia y Justicia.

Feren us de la paraula: per «Catalunya Federal», en Baldomer Tona y en Miquel Laporta; pel partit tradicionalista, en Marián Fortuny; per la «Lliga Regionalista», en Joaquim Giralt y Verdaguer y en Narcís Pla y Daniel, y per la *Unió Catalanista*, en Manel Folguera y Durán y nostre company de redacció en Trinitat Monegal, resumint el president de la *Unió* en Joseph M.ª Roca.

El poble havia invadit la gran sala del Tivoli de tal manera, qu'estavan atestadas las localitats de baix, las galerias y'ls passadissos, essent imponent l'aspecte que'l teatre oferia ab tants milers de catalans gelosos de sos drets, que s'aixecavan sovint com un sol home per aprobar la noble protesta que interpretant el sentiment del nostre poble, y per tant el d'ells, traduhian ab sos parlaments els oradors.

De lo molt y bo que aquests digueren no'n farem esment aquí, preferint reproduhir íntegrament sos discursos en suplement apart, puig bé s'ho mereix tan transcendental acte. Constarà aquest suplement de vuyt planas, contenint tots els discursos, extrets en part de *La Renaixensa*, en part de *La Veu de Catalunya*, y principalment de las notas presas al efecte per nosaltres durant el *meeting*.

D'aquesta manera'ls llegidors de JOVENTUT podran afegir a la colecció aquest document important de l'actual campanya autonomista.

El suplement costarà 5 cèntims, y's posarà a la venda demà divendres.

Els nostres subscriptors el rebiran gratis, com de costum, repartintselshi ab el número de la vinenta setmana.

Continúa oberta a JOVENTUT la subscripció pera sufragar els gastos del Manifest al poble català que com a protesta de la reforma del Notariat publicarà la *Unió Catalanista*. Els fondos que dongui aquesta subscripció s'invertiran aixis mateix en sufragar els gastos del *meeting* celebrat diumenge ab el mateix objecte.

El 25 del prop passat mars tingué lloch la sessió inaugural d'enguany de l'«Associació Popular Catalanista», coneguda fins ara per «Popular Regionalista». El secretari senyor Delclós llegí una extensa memoria dels tre-

valls realisats y vicissituds sufertas per la persecució dels que manan. El president senyor Bozzo digué entre altres cosas, y ab molta justicia, que la dominació castellana havia desnaturalisat el caràcter lliberal de nostra terra, y que Catalunya no vol governar a ningú, sinó sols governarse ella mateixa. El senyor Coca digué que calia protestar contra'l decret d'en Dato sobre'l Notariat, ab més energia de lo que's venia fent. El senyor Mallofré demostrà que'l Catalanisme es més gran que cap partit polítich. Ne feu historia, fent veure son caràcter democràtic, y digué que calia educar a l'actual societat catalana, aportant medis els que puguin pera la millor propaganda. El senyor Mallofré, entenent que l'acció del Catalanisme deu ésser variada, protestà de son respecte a las ideas de tothom, donchs digué que l'ésser radical no vol dir ésser intolerant. Després llegí un discurs el senyor Tomasa, també de tons ben radicals. Els oradors combateren el sistema electoral. Al acte hi assistí gran concurrencia, qu'aplaudi tots els discursos.

L'acte de propaganda electoral celebrat igualment el dia 25 en el centre «Gent Nova», de Badalona, resultà brillantíssim. El saló d'actes estava curull de gent de tots els estaments y de totes las ideas.

Parlaren els senyors Martínez y Serriñá, Lluís Marsans, y nostres companys de redacció en Busquets y Punset y en Pujolá y Vallés, resumint aquest darrer els discursos després de remerciar al president de «Gent Nova» la cessió que li feu de la presidencia atenent a son caràcter de vocal de la Junta Permanent de la *Unió*.

Grans aplaudiments aculliren els parlaments de tots els oradors.

Altres actes de propaganda's celebrà'l passat diumenge, organisat també pel Centre catalanista «Gent Nova» de Badalona, en l'arrabal de Canyet. L'objecte fou també per assumptos electorals. Ocupà la presidencia'l secretari del Centre senyor Casas, rodejat d'altres individus de la Junta. Feren us de la paraula'ls senyors Joan Font, Roget, Monnés, Tudó, Busquets, y Casals, explicant a n'aquella gent camperola, els uns el Catalanisme y altres las conseqüencias del caciquisme; tots ab convicció y probas qu'arribaren a l'ànima d'aquella gent. Un infelís, delegat de l'autoritat de Badalona y alcalde de barri, sens dubte mal aconsellat per son superior, pretengué alterar l'ordre, però no ho logrà, puig la seva arbitrarietat acabà d'enardir a aquella gent cansada de sufrir las falconadas del caciquisme local.

Hem rebut una coral salutació del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria», novament constituït en aquesta ciutat ab l'objecte de fomentar la instrucció y propagar las doctrinas autonomistas entre l'estament de la dependència mercantil e industrial.

Li doném afectuosament la benvinguda, desitjantli moltes prosperitats pera bé de la causa catalana.

Per una d'aquellas triquiñuelas tan freqüents en la vida política espanyola, s'ha vist precisat a presentar la dimissió'l governador civil de Barcelona senyor Espinosa de los Monteros.

Prescindint del motiu qu'ha motivat aquesta resolució, y dels fins que tal volta alguns politichs s'hagin proposat al provocar-la, a nosaltres ens cal, en proba d'imparcialitat, fer constar que la conducta del senyor Espinosa contrasta ab la dels seus antecessors. Y no volém ab això fer un elogi d'aqueix representant del poder central, sinó que'ns expressém aixís perquè no sabem que'l governador dimitent hagi desmentit ab sos actes lo que sovint repetia, això es, qu'ell estava per sobre de las intrigas de baixa política.

¿Quin virrey el substituirà?

El dimars de la setmana passada, l'Orfeo Catalá y la Orquestal Catalana, dirigits respectivament pels mestres Millet y Nicolau, donaren un concert en el teatre de Novetats. La Orquestal executà *La Gruta de Fingal*, de Mendelsshon, la *Ultima primavera*, de Grieg (que's repetí a petició del públich), y la *Fantasia sobre motius populars del Canadà*, de Gilson, obra en la que'l mestre Nicolau fou molt aplaudit pel relleu y color ab que va dirigir-la.

L'Orfeo Catalá va cantar com acostuma a ferho sempre, es a dir, admirablement, el motet *No't deixo*, Jesús, de Bach; Lo *Noy de la Mare*, de Nicolau; *Las campanas de Nadal*, de Comes, y'l *Credo* de la *Missa del Papa Marcel*, de Palestrina.

En la tercera part l'Orfeo y la Orquestal, baix la direcció del mestre Lamothe de Grignon, interpretaren el poema sinfònic d'aquest *La Nit de Nadal*, poema que no havíam tingut encara ocasió de sentir. *La Nit de Nadal* (qual comensament recorda massa'l comensament del *Siegfried-Idyll* de Wagner) conté algunas frescas e inspiradas melodias de cayent ben catalá, però sa duració'l perjudica, puig no sempre la inspiració del autor se sosté a igual altura. L'obra està ben orquestada.

La senyoreta Carlota Campins, en el local de la «Associació Wagneriana», oferí'l pas-

sat divendres als socis de la mateixa un concert de piano en forma històrica. La senyoreta Campins, distingida deixeble del mestre Vidiella, reuneix sólidas y brillants qualitats de pianista, que demostrà d'una manera evident en l'*Andante ab variacions* de Haydn, en las *Variacions seriosas* de Mendelsson, y en els *Estudis sinfònics* de Schumann.

Els aplaudiments que rebé la senyoreta Campins deuen encoratjar-la pera continuar sa tan ben comensada carrera artística.

El mestre Guiteras, director de la Banda de la Casa provincial de Caritat, celebrá un concert de música propia en el local del «Círcul Artístich», ab la cooperació de la contralt Eugenia Dachs, de Pilar Rabella y de la esmentada banda, secundada per altres elements. Moltes de las composicions executadas tingueren de repetir-se. La nota culminant fou la de las sardanas, especialitat del esmentat mestre Guiteras.

Avans de tot, el distingit poeta don Pere Palau G. de Quijano doná lectura d'un parlament sobre música popular, escrit per nostre bon company de redacció l'Antón Busquets y Punset.

La concurrència era nombrosa y triada.

Publicacions rebudas:

Croquis Pirenenchs, per J. Massó y Torrents. Primera serie. Agotada la primera edició d'aquesta obra que tant d'honor fa a la renaixenta literatura catalana, son autor en Massó y Torrents l'ha feta reimprimir y's proposa publicarla en tres series, afegint vuyt narracions novas a las dotze de que constava la primera edició. Aquesta edició nova pertany a la «Biblioteca Popular de «L'Avenç», y en la primera serie de *Croquis Pirenenchs* que tenim a la vista, hi hem pogut ja assaborir una de las narracions inéditas ab qu'en Massó completará sa obra. Se titula *Agonia*, y'l mellor elogi que podém ferne es dir qu'està al nivell de las bonas que ja coneixíam. La primera serie dels *Croquis Pirenenchs* se ven, com tots els toms de dita Biblioteca, al preu de 50 cèntims.

Breu Compendi de la Historia de Catalunya, per Rafel Monjo y Segura. El distingit catalanista en Rafel Monjo y Segura acaba de fer un nou servey a la causa de Catalunya publicant aquest *Breu Compendi* de sa historia, que té todas las condicions que's requereixen pera vulgarisar entre las generacions infantívolas y entre'l poble en general el coneixement de lo qu'ha sigut nostra terra y de lo qu'està cridada a ésser si's lliura del jou a que deus a decadencia. Al final del *Compendi* hi ha posat l'autor un lluminós resúm consistent en varias encertadas notas criticas,

y ademés un quadro cronològich. L'obra's ven a 1 pesseta.

El Grande Oriente, per B. Pérez Galdós. S'ha publicat la sétima edició d'aquest *Episodi nacional*, pertanyent a la segona serie dels que ve publicant l'eminent novelista canari. Preu 2 pessetas.

Tratamiento práctico de las enfermedades de la viña (mildiu dels raïms, de las fullas, rots y oidium, y d'algunes criptógamas de las hortalissas) per medi del oidiocida cúprich de la casa «Molina y C.^a» S'estudian en aquest follet las ventatjas de dit tractament y's ressenyan els bons resultats obtinguts.

Catàlech de la fundició de caràcters pera imprenta de la casa Nebiolo & Comp. de Turin, representada a Espanya per Alfred Rolando, Baixada de Sant Miquel, 1, Barcelona. En un elegant quadern hi figuran diversitat d'hermosos tipos romans y elzevirians, presentats ab molta netedat y bon gust. També hem rebut l'almanach-anunci de la casa, a varias tintas.

Ha visitat nostra redacció la revista *L'Ame Française*, de Rivesaltes (Pirineus Orientals), quin número de 15 de mars està per complert dedicat a honorar la festa de la literatura catalana haguda a Sant Martí de Canigó, reproduhintse ademés varis fragments del *Canigó* de Verdaguer, traduïts a distints idiomes, y figuranthi notables treballs en català y francès, de distingits escriptors.

Un enemigo del pueblo, drama en cinch actes d'Enrich Ibsen, traduït al castellà pels senyors C. Costa y J. M. Jordà. Forma'l quart volum de la Biblioteca «*Teatro Antiguo y Moderno*», que ab éxit ve publicant las obras del eminent autor noruech.

Ha aparegut en aquesta ciutat y ha visitat nostra redacció un nou diari, redactat en llengua castellana y titulat *La Tribuna*. Se presenta ab caràcter d'independent, y ab el desitj d'ésser intérprete fidel de la opinió, segons diu. Es de gran informació y publica tres edicions diaries.

Els subscriptors de fora qu'estiguin en descubert ab aquesta Administració, se servirán per tot el mes actual posarse al corrent, puig de no ferho ens veurém obligats a suspendre l'envió del periòdich.

La mateixa advertencia fem als corresponsals.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors. — No s'admeten els que no sean inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.....	8	Pessetas.
» Mitj any.....	4'50	»
» Trimestre.....	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any.....	8	»
EXTRANGER: Un any.....	10	Franchs.
Número corrent.....	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.....	40	»
» » sense folletins.....	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.